

8. Markova A.K. Psihologija profesionalizma / A.K. Markova. – M. : Mezhdunarodnyj gumanitarnyj fond "Znanie", 1996. – 308 s.

9. Rajgorodskij D.Ja. Prakticheskaja psihodiagnostika. Metodiki i testy : uchebnoe posobie / D.Ja. Rajgorodskij. – Samara : Izdatel'skij dom "BAHRAH-M", 2001. – 672 s.

10. Sobchik L.N. Diagnostika mezhlichnostnyh otnoshenij. Modificirovannyj variant interpersonal'noj diagnostiki T. Liri : metodicheskoe rukovodstvo / L.N. Sobchik. – M., 1990. – 48 s.

11. Fetiskin N.P. Social'no-psihologicheskaja diagnostika razvitiya lichnosti i malyh grupp / N.P. Fetiskin, V.V. Kozlov, G.M. Manujlov. – M. : Izd-vo Instituta Psihoterapii, 2002. – 490 s.

12. Florenskaja T.A. Dialog v prakticheskoy psihologii. Nauka o dushe / T.A. Florenskaja. – M. : VLADOS, 2001. – 207 s.

I.V. Mykhailyuk. Empirical study of structural and functional components of dialogic competence of future psychologists. The article analyzes an experimental study of structural and functional components of dialogic competence of future psychologists. Methodological aspects of the experimental research program are described. Findings of a study of the status of the structural and functional components of dialogic competence of students-psychologists are presented. Results of the first and third year students are compared. It is established that under conditions of traditional learning, indicators of the structural and functional components of dialogic competence evidence an insufficient level of their formation. A need for special training in order to form dialogic competence of future psychologists is established, as it will simultaneously provide for clear orientation in professional activities and contribute to proper problem solving.

Key words: dialogue, structural components, functional components, dialogic competence, professional activities, future psychologists.

Отримано: 16.12.2015 р.

УДК 159.92

М.Ю. Панасенко

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛІНГВІСТИЧНИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНИХ ІГОР

М.Ю. Панасенко. Розвиток творчого мислення підлітків у процесі вивчення іноземної мови за допомогою лінгвістичних інтелектуально-розвивальних ігор. Статтю присвячено аналізу проблеми розвитку творчого мислення підлітків у процесі вивчення іноземної мови. Зроблено висновок, що розвиток творчого мислення підлітків можливий не тільки традиційними

засобами організації навчально-виховного процесу, але й у нестандартний спосіб за допомогою вивчення іноземної мови. Автор вивчає питання можливостей лінгвістичної гри як засобу розвитку інтелекту та творчого мислення. Одним із продуктивних засобів розвитку креативності при цьому є лінгвістична гра. Особливу увагу приділено такому засобу розвитку мислення, як іношомовні прислів'я, приказки, байки, метафори та інші стійкі словосполучення. Розглядаються методи розвитку художньо-творчих та креативних інтелектуальних здібностей дитини. Серед них такі, як метод конструювання нових образів та метафор, метод складання оповідань на теми узагальнень, які містяться в прислів'ях, метод тематичного малювання тощо. Активізація мислення відбувається також шляхом "розкодування" семантичного змісту прислів'їв. Усі ці методи й засоби застосовуються для стимулювання в підлітків творчого рівня навчальної та пізнавальної активності.

Ключові слова: творче мислення, творчі здібності, мислення підлітків, гра, лінгвістична гра.

М.Ю. Панасенко. Развитие творческого мышления подростков в процессе изучения иностранного языка с помощью лингвистических интеллектуально-развивающих игр. Стаття посвящена анализу проблемы развития творческого мышления подростков в процессе изучения иностранного языка. В ней делается вывод, что развитие творческого мышления подростков возможно не только традиционными средствами организации учебно-воспитательного процесса, но и нестандартным способом посредством изучения иностранного языка. Автор изучает вопрос возможностей лингвистической игры как средства развития интеллекта и творческого мышления. Особое внимание уделяется такому средству развития мышления, как иноязычные пословицы, поговорки, басни, метафоры и другие устойчивые словосочетания. Рассматриваются методы развития художественно-творческих и креативных интеллектуальных способностей ребёнка. Среди них такие, как метод конструирования новых образов и метафор, метод составления рассказов на темы обобщений, которые содержатся в пословицах, метод тематического рисования и другие. Активизация мышления происходит также путем "декодирования" семантического содержания пословиц. Все эти методы и средства применяются с целью стимулирования у подростков творческого уровня учебной и познавательной активности.

Ключевые слова: творческое мышление, творческие способности, мышление подростков, игра, лингвистическая игра.

Актуальність проблеми. Творче мислення, на відміну від нетворчого, репродуктивного, – це мислення, яке не орієнтоване на певний інтелектуальний шаблон, зразок, але передбачає активізацію власної розумової продуктивності дитини в процесі формулювання проблеми й пошуку її розв'язання.

Творче навчання – найбільш оптимальна форма навчання серед тих, які вирішують завдання стимулювання та розвитку продуктивності, оригінальності й самостійності мислення дітей. Саме воно здатне розвинути такий найбільш фундаментальний компонент розвитку особистості в усіх сферах, як творчість і творче мислення.

Оскільки головна мета творчого навчання – розвиток творчого потенціалу й творчого мислення, то в усіх концепціях творчого навчання присутній момент заохочення дітей до самостійної творчої роботи в тій чи іншій галузі, залучення їх до постановки й вирішення творчих проблем.

Одним із засобів заохочення креативності школярів і створення інтелектуально насиченого розвивального середовища є інтелектуально-творча гра й така її специфічна форма, як лінгвістична інтелектуально-творча гра.

Використання інтелектуально-творчої гри на заняттях з іноземної мови сприяє психологічній спрямованості уроків на розвиток мовно-мисленнєвої діяльності засобами мови, що вивчається, оптимізації інтелектуальної активності в навчальному процесі, комплексному розвитку інтелекту. Лінгвістична гра як різновид творчої є ефективним прийомом для розвитку творчого мислення в процесі навчання іноземної мови.

Завдання дослідження полягають у тому, щоб:

1. Зробити аналіз методів розвитку творчої інтелектуальної активності школярів в умовах сучасної школи, зокрема інтелектуально-творчих ігор як засобів заохочення активності дитини, які спрямовані на формування й активізацію креативних інтелектуальних та особистісних якостей школярів.

2. Розглянути лінгвістичні інтелектуально-творчі ігри як важелі розвитку творчого мислення, які формують креативні якості мислення, навчаючи методам продукування нових ідей, словотворень та образів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Учень включається в процес навчальної діяльності, яка передбачає різні ступені активності.

Залежно від рівня пізнавальної активності учнів у навчальному процесі розрізняють пасивне й активне навчання.

При пасивному навчанні учень виступає як об'єкт навчальної діяльності: він повинен пасивно засвоїти й відтворити матеріал, який надається йому викладачем або іншим джерелом знань. Зазвичай це відбувається при використанні вчителем лекції-монологу, читанні підручників, демонстрації й поясненні. Учні при цьому, як правило, не співпрацюють одне з одним і не виконують будь-яких проблемних, пошукових завдань.

При активному навчанні учень більшою мірою стає суб'єктом навчальної діяльності, отримує можливість вступити в діалог з викладачем, брати активну участь у пізнавальному процесі, розв'язувати творчі проблемні завдання. Відбувається більш активна взаємодія учнів одне з одним при виконанні завдань у групі.

Розглянемо деякі психолінгвістичні аспекти організації навчально-розвивальної роботи з розвитку креативного потенціалу особистості. У цьому аспекті актуальною є проблема мовної особистості, тобто особи, яка занурена в мовне середовище й вивчає мову як засіб комунікації.

Дослідженням мовної особистості займалися В.В. Виноградов [2], Г.І. Богін [1], Г.В. Ейлер [13], Н.Ф. Рахмамулова [8], Л.В. Скуратівський [9], М.П. Муравицька [6], С.Е. Нікітіна [7]. Значно розширив зміст цього терміна і зробив його більш адаптованим до сучасної лінгвістичної науки Ю.Н. Караулов, наголосивши на тому, що мовна особистість – це людина, яка володіє здатністю створювати й сприймати тексти, що різняться ступенем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відбиття дійсності, визначеною цільовою спрямованістю [5].

Ефективним шляхом розвитку мовної особистості є застосування мовних інтелектуально-творчих ігор. Відома українська дослідниця-психолог М.Л. Смульсон відзначає такі особливості інтелектуально-творчих ігор: "1) основною метою інтелектуально-творчої гри, її прямим продуктом є розвиток інтелектуально-творчого потенціалу учня; 2) використання інтелектуально насиченого середовища й "відкритих" завдань; 3) відсутність правил та будь-яких елементів змагання; 4) відображення в грі одночасно ігрової, навчальної й професійної діяльності, відсутність їх протиставлення; 5) гнучка зміна ролей у процесі ігрового розв'язування, яка надає учням можливість засвоїти різні рефлексивні позиції стосовно тієї ж таки задачі..." [10, с. 182].

Основні матеріали й результати дослідження. Застосування лінгвістичних ігор як засобу розвитку креативного мислення пов'язано з певними етапами формування креативності, зокрема, такими як інкубація креативного мислення (початковий етап), етап підтримки й розвитку креативності дітей (середній етап) і, нарешті, завершальний етап, коли креативне мислення дитини стає самостійним.

I. Етапи формування креативності:

1. Початковий етап (інкубація креативної поведінки).

На цьому етапі здійснюються такі передумови для розвитку креативності, як створення дорослим умов для прояву креативної поведінки дітей:

- ознайомлення дітей з моделями креативної поведінки за допомогою демонстрації вчителем зразка креативності: учні отримують можливість спостерігати за процесом створення значущим дорослим різноманітних творчих продуктів, що викликають у них інтерес;

- встановлення емоційного контакту з дітьми;

- орієнтація на творчу роботу;

- словесне схвалення будь-яких проявів креативності й заохочення дітей до творчості;

- відсутність примусу дітей до творчої роботи.

Цей етап завершується первинним проявом креативності дитини, що свідчить про те, що креативна дія сформувалася. Тривалість етапу може бути різною залежно від попереднього досвіду школяра. У сприятливій ситуації, яка створюється дорослим, дитина може актуалізувати ус-

тановки, що вже склалися, на креативну поведінку й використовувати звичні форми її прояву в певній сфері діяльності (наприклад, образотворчій), що не виключає формування креативності під час застосування в інших сферах (наприклад, літературній).

За даними проведеного дослідження, в середньому потрібно 5 занять, щоб проявилася креативність дитини.

2. Середній (основний) етап (підтримка й розвиток креативності дітей).

Створення дорослим умов для прояву креативності: використання основних способів формування креативної поведінки дітей (див. нижче).

3. Завершальний етап (автономність креативної поведінки дитини, сформованість творчої мотивації й творчого мислення).

Можливий самостійний прояв креативності за відсутності безпосереднього стимулу з боку дорослого (вчителя). Наприклад, дитина за власним бажанням заводить зошит для самостійної позашкільної роботи, де пише вірші, оповідання, робить малюнки.

II. Основні способи формування креативної поведінки:

1. Активне створення в процесі заняття мікроситуацій, що стимулюють креативну поведінку дітей:

а) продукування дорослим творчих ідей;

б) підтримка дорослим творчих ідей дітей;

в) розвиток ідей, запропонованих дітьми.

2. Використання ситуацій, що стихійно виникають на занятті й сприятливі для прояву креативності, задля її розвитку.

3. Свідома трансформація когнітивно орієнтованих ситуацій у креативогенні.

III. Способи формування креативної поведінки на початковому етапі:

1. Створення позитивно забарвленої емоційної атмосфери на уроці.

З самого початку занять учитель повинен встановити емоційний контакт з учнями й створити високу мотивацію відвідування уроків, сприяти відкритості дітей, повернути їх до взаємодії з дорослим і з однолітками, сформувавши позитивне емоційне ставлення до творчої поведінки.

Для встановлення й підтримки емоційного контакту з дітьми дорослому рекомендується створювати ситуації, які б стимулювали яскраві позитивні емоційні реакції дітей.

На першому уроці вчитель демонструє креативність, пропонуючи дітям придуману ним гру-завдання, і просить учнів принести на наступне заняття улюблені ігри з дому. На наступному уроці ці ігри активно використовуються в розвивальних іграх, придуманих учителем. Дітям пропонується створювати ігри-завдання із залученням їхніх улюблених ігор.

2. Активне створення в процесі заняття мікроситуацій, що стимулюють креативну поведінку дітей:

- максимально часта демонстрація вчителем зразків креативності (бажано на кожному уроці);

- привертання уваги до власної творчої поведінки;
- підкреслення вчителем позитивного ставлення до творчості.

3. Залучення елементів вільної поведінки:

- стимулювання в дітей варіативності мислення (наприклад, запропонована вчителем гра "Хто напише на дошці букву "F" так, щоб вона була схожа на реальний предмет чи образ?" (можливі образи, які малюють діти, – птах з опущеними крилами, підйомний кран, опора ЛЕП, вуличний ліхтар тощо));

- створення умов для вільного переміщення в просторі в процесі розвивальної гри;

- використання вільних рухів тіла під час ігор (наприклад, при освоенні теми "Рухи тіла", а також багатьох інших тем, де предмети та явища одні учні імітують за допомогою пантоміми, а інші мають вгадати, про що йдеться, та дати назву іншою мовою).

- застосування рольових ігор, де діти можуть грати роль учителя.

Ці прийоми допомагають дітям стати розкутішими, відчути себе у вільній, комфортній ситуації, що стимулює до прояву творчої поведінки.

IV. Способи формування креативної поведінки на середньому (основному) етапі:

1. Продукування дорослим творчих ідей.

Творчі ідеї дорослого стають різноманітнішими, охоплюючи різні галузі навчального матеріалу й форми прояву креативності. З іншого боку, вивчивши схильності дітей на першому етапі, вчитель демонструє креативність відповідно до певних інтересів дитини.

2. Підтримка дорослим творчих ідей дітей:

- словесне заохочення, похвала (беруться до розгляду всі творчі ідеї);

- широке застосування колективних форм творчості, таких як брейн-нстормінг, "нарада піратів", колективні творчі завдання, груповий малюнок (комікси), групові пантоміми, колективне складання оповідання тощо.

У процесі самовираження діти створюють багато творчих продуктів, різних за якістю. Усі ці продукти повинні прийматися вчителем. Формування креативності розраховане на природний процес творчості, коли створюється безліч варіантів, ідей, і лише небагато з них є дійсно якісним, значущим творчим продуктом, а шедеври й зовсім рідкісні.

Необхідно уникати критичного ставлення до творчих продуктів дітей. Результати проведеного нами дослідження показують, що найчастіше дитина у вільній ситуації, маючи можливість вибору, не схильна використовувати безпосередньо ідеї вчителя – вони важливі для неї швидше як стимул для продукування власних нових ідей.

Не допускається критичний аналіз форм творчої діяльності, які застосовуються для формування спеціальних творчих здібностей (образотворчих і літературних): малюнків, творів (оповідань, метафор і віршів) у класі за участю вчителя й однокласників.

Підкреслимо, що формування креативності не передбачає відточування майстерності виконання малюнку або копіткої стилістичної роботи над текстами. Йдеться про розвиток творчо-аналітичного мислення, творчої уяви, творчої мотивації. При цьому не варто побоюватися, що за відсутності цілеспрямованого формування певних спеціальних здібностей діти не зможуть створювати цікаву творчу продукцію. У процесі застосування творчої уяви діти, що раніше (і в інших ситуаціях) не проявляли креативності, змогли створити чимало якісних творчих продуктів, які були оприлюднені.

3. Розвиток ідей, запропонованих дітьми.

Спонтанно-заохочувальна форма: критика ідей однолітків забороняється й заохочуються будь-які відповіді на висунуті вчителем або дітьми проблемні й творчі ситуації, при цьому творчий процес відбувається в формі колективного поліфонічного розмірковування вголос.

4. Використання ситуацій, що стихійно виникають на занятті, сприятливих для прояву креативності.

5. Застосування прийому очуження.

Процес вивчення навчальної теми перетвориться на творчий за допомогою прийому очуження, який був розроблений М.Л. Смульсон [10, с. 190-191]. Він призначений для того, щоб допомогти дитині подивитися на звичну ситуацію як на незвичну. Цей прийом потрібен для того, щоб підготувати дитину до продукування незвичних ідей.

Наприклад, учитель, пояснивши тему "Питальна форма речення", раптом каже: "А якщо до нас на урок завітає інопланетянин, який говорить тільки англійською, які запитання ви йому поставите? Хто хоче бути інопланетянином? Іван? Будь ласка, вийди з класу на хвилинку. Придумай собі ім'я, назву своєї рідної планети й приготуйся відповідати на наші питання, коли знову зайдеш у клас".

V. Завершальний етап формування креативності.

Акцент переноситься на самостійну творчу роботу дітей. У разі потреби використовуються всі вищеназвані способи й форми стимуляції креативності. На цьому етапі діти самі охоче створюють креативні ситуації, прагнуть залучити до творчого процесу як однокласників, так і самого вчителя. Переважає самостійна творча ініціатива школярів.

Підсумуємо функції лінгвістичних ігор у вивченні мови у схемі на Рис. 1.

Рис. 1. Функції лінгвістичних ігор у вивченні мови

Використання лінгвістичних завдань та проблемних ситуацій стало в нашому дослідженні одним з основних засобів реалізації завдань вищої фази креативності – фази самостійної творчої ініціативи.

Ми побудували систему таких інтелектуально-творчих ігор, які заохочують вищу творчу продуктивність дитини, куди ми включили різні типи мовно-лінгвістичних завдань і методик. Ми застосували, зокрема, розроблені нами лінгвістичні ігри з використанням лінгвістичних паремій та ідіом, таких як прислів'я, приказки, крилаті вирази, порівняння, образи, метафори, а також методики словотворення (конструювання нових виразів і слів). Також у систему роботи з активізації мислення було включено евристичні творчі ігри, спрямовані на трансформацію смислів та на утворення нових смислів за допомогою певних прийомів маніпуляції з вихідними смислами. За основу при цьому ми взяли ігри інших авторів, але застосували їх на іншомовному матеріалі, що було зроблено вперше.

Ось зразок однієї з цих ігор [3, с. 77-82]. Вона формує гнучкість мислення, здатність вбачати в предметі його різноманітні властивості й використовувати їх для пошуку інших предметів, також учить порівнювати предмети між собою, виділяючи в них спільне й відмінне (тобто стимулює аналітично-синтетичні здібності) [3, с. 81].

Гра "Пошук протилежного предмета"

Мета гри – розвинути такі властивості мислення, як аналіз та узагальнення основної властивості, гнучкість мислення в переході до протилежної властивості.

Називається будь-який предмет, наприклад, "будинок". Потрібно назвати якомога більше інших предметів, що йому протилежні. При цьо-

му слід орієнтуватися на різні ознаки предмета й систематизувати його протилежності (антиподи) за групами. Наприклад, у нашому випадку можуть бути названі: "сарай" (протилежність за розміром і ступенем комфорту), "поле" (необмежений і обмежений простір) тощо. Перемагає той, хто вказав найбільшу кількість груп протилежних предметів, при цьому чітко аргументуючи відповіді.

У процесі вивчення іноземної мови ми намагалися заохотити розвиток художньо-творчих та креативних інтелектуальних здібностей дитини, навчаючи методів продукування нових ідей, словотворень та образів, малих літературних форм, нових винахідницьких ідей на підґрунті використання й вивчення інтелектуальних лінгвістичних та евристичних мовних ігор, ідіом та пареміологічних словосполучень.

Категоріальна, узагальнююча природа мовних ідіом та паремій дозволяє застосовувати їх не тільки як інструмент вивчення мови та пізнання народних традицій, але й як знаряддя розвитку мислення дітей. Цілісне значення паремій складається на підставі відволікання від другорядних ознак, узагальнення й віддзеркалення типових та суттєвих рис явищ, людей і ситуацій. Ці особливості паремій роблять можливим їхнє використання в процесі викладання іноземної мови як засобу розвитку креативного інтелектуально-пізнавального потенціалу школярів.

Висновки: 1. Розвиток творчого мислення підлітків можливий не тільки в традиційних формах організації навчально-виховного процесу та розвивальної роботи з дітьми, але й у такому нестандартному форматі, як вивчення іноземної мови. Одним із продуктивних засобів розвитку креативності при цьому є лінгвістична гра.

2. Такі лінгвістичні ігри, як аналіз іноземних прислів'їв і приказок, конструювання порівнянь і метафор, продукування малих літературних форм на базі вивчення ідіом та паремій, евристичні ігри, спрямовані на створення винахідницьких ідей, виявляються ефективними засобами розвитку креативного мислення й загального інтелекту підлітків при вивченні іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Богин Г.И. Модель языковой личности в ее отношении к разновидностям текстов / Г.И. Богин. – Л. : Изд-во Лен. ун-та, 1984. – 271 с.

2. Виноградов В.В. О взаимодействии лексико-семантических уровней с грамматическими в структуре языка (Мысли о современном русском языке) / В.В. Виноградов. – М. : Педагогика, 1969. – 98 с.

3. Губенко О.В. Як виховати генія, або Інвестиція у Вашу дитину. Для дітей від 5 до 16 років: Книга для батьків, дітей, педагогів і психологів / О.В. Губенко – К.-Тернопіль, 2012. – 132 с.; іл.

4. Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики : [учеб. пособие для слушателей ФПК директоров общеобразоват. школ и в качестве учебного пособия по спецкурсу для студентов пед. ин-тов] / под ред. М.Н. Скаткина. – М., 1982.

5. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н.Караулов. – М. : Педагогика, 1987. – 96 с.

6. Муравицька М.П. Мовна особистість у контексті психолого- і соціолінгвістичних проблем / М.П. Муравицька // Мовознавство. – 1998. – № 6. – С. 73-75.

7. Никитина С.Е. Языковое сознание и самосознание личности в народной культуре. Язык и личность / С.Е. Никитина. – М. : Просвещение, 1997. – 75 с.

8. Рахмамкулова Н.Ф. Роль языка как средство общения и фактора формирования личности / Н.Ф. Рахма-Мкулова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 61с.

9. Скуратівський Л. В. До лінгводидактики, зорієнтованої на формування духовної мовної особистості / Л.В. Скуратівський // Дивослово. – 1997. – № 9. – С. 52-53.

10. Смутьсон М.Л. Психологія розвитку інтелекту : монографія / М.Л. Смутьсон. – К. : Нора-Друк, 2003. – 298 с.

11. Шамова Т.И. Активизация учения школьников / Т.И. Шамова. – М., 1982.

12. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе : учебное пособие для студ. пед. институтов / Г.И. Щукина. – М., 1979.

13. Эйлер Г.В. Язык и личность / Г.В. Эйлер, И.Л. Раппорт. – Харьков : Фолио, 1991. – 116 с.

Spisok vykorystanykh dzherel

1. Bogin G.I. Model' jazykovej lichnosti v ee otnoshenii k raznovidnostjam tekstov / G.I. Bogin. – L. : Izd-vo Len. un-ta, 1984. – 271 s.

2. Vinogradov V.V. O vzaimodejstvii leksiko-semanticheskikh urovnej s grammaticheskimi v strukture jazyka (Mysli o sovremennom rusском jazyke) / V.V. Vinogradov. – М. : Pedagogika, 1969. – 98 s.

3. Hubenko O.V. Yak vykhovaty heniya, abo Investytsiya u Vashu dytynu. Dlya ditey vid 5 do 16 rokiv: Knyha dlya bat'kiv, ditey, pedahohiv i psykholohiv / O.V. Hubenko – К.-Тернопіль, 2012. – 132 с.; il.

4. Didaktika srednej shkoly: Nekotorye problemy sovremennoj didaktiki : [учеб. пособие длja slushatelej FPK direktorov obshheobrazovat. shkol i v

kachestve uchebnogo posobija po speckursu dlja studentov ped. in-tov] / pod red. M.N. Skatkina. – M., 1982.

5. Karaulov Ju.N. Russkij jazyk i jazykovaja lichnost' / Ju.N. Karaulov. – M. : Pedagogika, 1987. – 96 s.

6. Muravyts'ka M.P. Movna osobystist' u konteksti psykhologo- i sotsiolinhvistychnykh problem / M.P. Muravyts'ka // Movoznavstvo. – 1998. – № 6. – S. 73-75.

7. Nikitina S.E. Jazykovoe soznanie i samosoznanie lichnosti v narodnoj kul'ture. Jazyk i lichnost' / S.E. Nikitina. – M. : Prosveshhenie, 1997. – 75 s.

8. Rahmamkulova N.F. Rol' jazyka kak sredstvo obshhenija i faktora formirovanija lichnosti / N.F. Rahma-Mkulova. – M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1989. – 61s.

9. Skurativs'kyj L. V. Do lindhvodydaktyky, zoriyentovanoi na formuvannya dukhovnoyi movnoyi osobystosti / L.V. Skurativs'kyj // Dyvoslovo. – 1997. – № 9. – S. 52-53.

10. Smul'son M.L. Psykholohiya rozvytku intelektu : monohrafiya / M.L. Smul'son. – K. : Nora-Druk, 2003. – 298 s.

11. Shamova T.I. Aktivizacija uchenija shkol'nikov / T.I. Shamova. – M., 1982.

12. Shhukina G.I. Aktivizacija poznavatel'noj dejatel'nosti uchashhihsja v uchebnom processe : uchebnoe posobie dlja stud. ped. institutov / G.I. Shhukina. – M., 1979.

13. Ejler G.V. Jazyk i lichnost' / G.V. Ejler, I.L. Rapport. – Har'kov : Folio, 1991. – 116 s.

M. Panasenko. The development of creative thinking of adolescents in the process of learning a foreign language by linguistic intellectual and educational games. The article is devoted to the analysis of the problem of creative thinking development of adolescents in the process of learning a foreign language. The development of creative thinking of adolescents is achieved not only by traditional means of organization of educational process, but also by the unusual way through studying a foreign language. The author examines the issue of linguistic games as the means of intellectual and creative thinking development. Special attention is paid to such means of development of thinking as proverbs, stories, metaphors and other expressions of a foreign language. We investigate the ways of development of artistic and creative intellectual abilities of a child. Among them are such as the method of constructing new images and metaphors, the method of compilation of short stories on the themes of the generalizations, contained in proverbs, the method of thematic drawing, etc. Activation of thinking occurs also by "decoding" the semantic meaning of proverbs. All these methods and means are applied to stimulate in adolescents the creative level of educational and cognitive activity.

Key words: creative thinking, creative ability, the thinking of teenagers, the game, a linguistic game.

Отримано: 18.10.2015 р.